

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНСТРУМЕНТАРІЮ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Проведено макроекономічну оцінку результативності використання інструментарію бюджетної політики та виокремлено шість етапів її інституційного становлення з використанням методів системного, історичного, структурного, компаративного аналізу. Виявлено інституційні проблеми реалізації інструментів бюджетної політики і запропоновано напрями їх вирішення.

Зосереджено увагу на тому, що в сучасних умовах ендогенних та екзогенних викликів і факторних обмежень бюджетна політика через релевантну модель повинна увійти в пакет адаптивних регулюючих антикризових заходів, які забезпечать макроекономічну стабілізацію та конкурентний розвиток національної економіки.

Виокремлено й оцінено результативність застосування бюджетних інновацій щодо встановлення бюджетних правил, запровадження бюджетного мораторію, рефінансування зовнішнього боргу, проведення активних операцій з вільними коштами на єдиному казначейському рахунку, кредитування проектів інвестиційного характеру, надання державних (місцевих) гарантій для реалізації інвестиційних проектів розвитку за договорами, укладеними з іноземними державами, банками і міжнародними фінансовими організаціями.

Обґрунтовано доцільність запровадження новітніх підходів до бюджетотворення, посилення мультиплікативних ефектів у застосуванні бюджетних важелів стимулювання соціально-економічного розвитку України. Наголошено на необхідності забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи за рахунок використання при бюджетному плануванні макроекономічних індикаторів збалансованого розвитку та методики визначення дисбалансів *Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP)*, яка використовується в бюджетному процесі в країнах ЄС.

Для того, щоб бюджетна політика мала стимулюючий характер, запропоновано її модернізацію проводити за такими напрямками: прийняття бюджетної доктрини, яка опиратиметься на модель конкурентного розвитку національної економіки, середньострокове прогнозування бюджетних параметрів, макроекономічні індикатори збалансованого розвитку національної економіки, модель управління ризиками державного боргу, програму скорочення боргового навантаження на економіку, методику визначення та управління фінансовими ризиками, новітні підходи до розширення бази оподаткування, заходи ефективного управління видатками, грантову форму міжбюджетних трансфертів, систему спільного кредитування та державного гарантування у фінансуванні інноваційно-інвестиційних проектів.

Ключові слова: бюджетна політика, бюджетна доктрина, бюджетне регулювання, моделі державного втручання в економіку, *Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP)*, бюджетні інновації.

JEL: E 600

Постановка проблеми. Вплив держави на фінансові зв'язки і потоки між інституційними секторами здійснюється за допомогою бюджетної політики, яка в системі управління національною економікою має сприяти: формуванню сприятливого макроекономічного середовища, стабільності фінансової системи, стимулюванню економічного зростання з чіткими фіскальними орієнтирами, відновленню інноваційно-інвестиційної активності, модернізації національного виробництва, поліпшенню бізнес-клімату, підвищенню рівня життя населення. В сучасних умовах ендогенних та екзогенних викликів і факторних обмежень бюджетна політика через релевантну модель повинна увійти в пакет адаптивних регулюючих антикризових заходів, які забезпечать макроекономічну стабілізацію та конкурентний розвиток національної економіки.

Відсутність до теперішнього часу цілісного макроекономічного бачення напрямів активізації бюджетної політики та відповідного інструментарію бюджетного регулювання позначається на вирішенні економічних та соціальних проблем України, забезпеченні її національних інтересів. Виходячи з цього, дослідження результативності використання бюджетного інструментарію, його впливу на національну економіку, шляхів його модернізації, виокремлення існуючих дисбалансів з метою їх послідовного нівелювання є необхідною передумовою подальшої успішної розбудови держави та її інтеграції до світового економічного простору, тому становить і науковий, і прикладний інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічне підґрунтя для моніторингу впливу бюджетних важелів на розвиток національної економіки закладені кейнсіанською, некейнсіанською (моделі держави соціального добробуту, зростання державного сектору, суспільного вибору, динамічного розвитку) та неокласичною (економіка пропозиції, неолібералізм, монетаризм, неокласичний синтез й ін.) концепціями. Кожна з них визначає різні можливості використання економічних важелів державного регулятивного впливу загалом та бюджетних інструментів зокрема: від м'якого опосередкованого впливу до активного державного втручання в економічні процеси.

Загалом застосування бюджетних важелів у державному регулюванні залежить від рівня інституційного середовища, економічного розвитку країни, векторів довгострокового розвитку, ступеня збалансування інтересів держави і суспільства, ментальності політиків, населення, розвитку громадянського суспільства. В цьому контексті доволі активні дослідження проводять вітчизняні дослідники, серед яких варто виокремити праці: Л. П. Амбрик, В. Л. Андрущенко, Л. М. Демиденко, В. Г. Дем'янишина, О. М. Десятнюк, І. В. Запатріної, О. П. Кириленко, А. І. Крисоватого, І. О. Лютого, В. А. Майбурова, Б. С. Малиняка, В. М. Опаріна, І. Ф. Родіонової, А. М. Соколовської, В. М. Федосова.

Серед зарубіжних дослідників варто згадати М. Бредлі, Б. Бухвальда, Р. Габбарда, Ф. Гершенкорна, К. Кемпбелла, М. Олсона, К. Редхеда, Дж. Стігліца, У. Харрісона, С. Хьюса та ін., в яких досліджуються розмір і форми якісної присутності держави в економіці.

Питання макроекономічної оцінки впливу фіскальних важелів державного управління на розвиток національної економіки порушували у своїх працях В. Д. Базилевич, О. В. Длугопольський, Л. В. Лисяк, І. Й. Малий, Л. К. Сергієнко, Т. В. Черничко, Л. М. Шабліста, Л. В. Шинкарук та інші науковці. Віддаючи належне напрацюванням цих вчених, слід констатувати, що нині відсутня науково обґрунтована стратегія фіскальної політики, а сучасна модель бюджетної політики потребує пошуку новітніх підходів до

бюджетотворення, посилення мультиплікативних ефектів у застосуванні бюджетних важелів стимулювання соціально-економічного розвитку України.

Постановка завдання. Метою публікації є оцінка діючого стану використання бюджетних важелів в управлінні національною економікою та напрацювання пропозицій щодо їх модернізації з огляду на вектори розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Бюджетна політика є складовою фіскальної політики держави і включає сукупність заходів державного регулятивного впливу, спрямованих на зміцнення дохідної частини бюджету, посилення соціальної спрямованості бюджетних видатків, дотримання макроекономічної стабільності. Бюджетна політика охоплює заходи у сфері формування, розподілу і використання коштів державного та місцевих бюджетів з метою досягнення необхідних результатів.

Роль бюджетних важелів у реалізації економічної політики держави зумовлена потребою реалізації суспільно необхідних функцій, підтримки процесу розширеного відтворення та пріоритетів, визначених Угодою про асоціацію Україна-ЄС, Стратегією сталого розвитку "Україна-2020", Програмою дій Кабінету Міністрів України, Коаліційною угодою та програмою співпраці з Міжнародним валютним фондом. Завдання бюджетної політики реалізуються за допомогою відповідних інструментів, які представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Завдання та інструменти бюджетної політики

Завдання бюджетної політики	Інструменти реалізації
1) формування достатнього рівня доходів для всіх елементів бюджетної системи	– перелік і ставки податків і зборів – пільги з оподаткування – трансферти
2) раціоналізація обсягів і структури видатків бюджету	– розмежування поточних і капітальних видатків – визначення обсягів державних інвестицій і державного кредиту – досягнення оптимальних розмірів державних гарантій за кредитами
3) оптимізація кредиторської та дебіторської заборгованості бюджетів	– скорочення бартерних операцій – використання вексельних розрахунків – покращення адміністрування податків і зборів – виконання видаткової частини бюджетів – списання і реструктуризація заборгованості
4) досягнення бюджетної збалансованості	– державні позики – розміщення бюджетних коштів на депозитах – придбання цінних паперів – бюджетні резерви – одержання кредитів – бюджетне прогнозування, планування державних видатків – проведення взаємозаліків між різними структурними елементами бюджетної системи

Представлена в таблиці інформація дає змогу виокремити в бюджетній політиці чотири взаємозв'язані і взаємодоповнюючі напрями: формування фінансових ресурсів держави; управління державними видатками; фінансування бюджетного дефіциту; регулювання міжбюджетних відносин.

Моніторинг вітчизняного бюджетного законодавства [1–6] дозволяє виділити кілька етапів інституалізації бюджетної політики з відповідною верифікацією основних інструментів реалізації:

– перший етап (1991–1996 рр.) – формування первинної законодавчої бази щодо бюджетного устрою, бюджетного процесу, функціонування бюджетної системи, бюджетного регулювання з визначенням складу бюджетної системи, складу доходів і видатків бюджетів;

– другий етап (1997–2000 рр.) – реформування податкової системи, впорядкування бюджетної класифікації, запровадження помісячного бюджетного розпису та казначейської системи касового виконання Державного бюджету України, запровадження спрощеної системи оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, впровадження системи фінансового вирівнювання місцевих бюджетів, використання бюджетних ресурсів для створення сприятливого інвестиційного клімату і концентрації інтелектуальних та матеріальних ресурсів на впровадженні прогресивних технологій, збільшення перерозподілу ВВП через зведений бюджет на рівні 28–30%, приріст доходів держави за рахунок неподаткових надходжень, розширення податкової бази та зменшення податкового тиску, жорстка економія бюджетних коштів, скорочення на 40% витрат на державне управління;

– третій етап (2001–2007 рр.) – реформування бюджетного законодавства, збільшення видатків на соціальну сферу, активізація зовнішніх запозичень, запровадження обліку зобов'язань розпорядників коштів державного бюджету органами Державного казначейства України, прийняття Бюджетного кодексу, запровадження нової бюджетної класифікації, застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі;

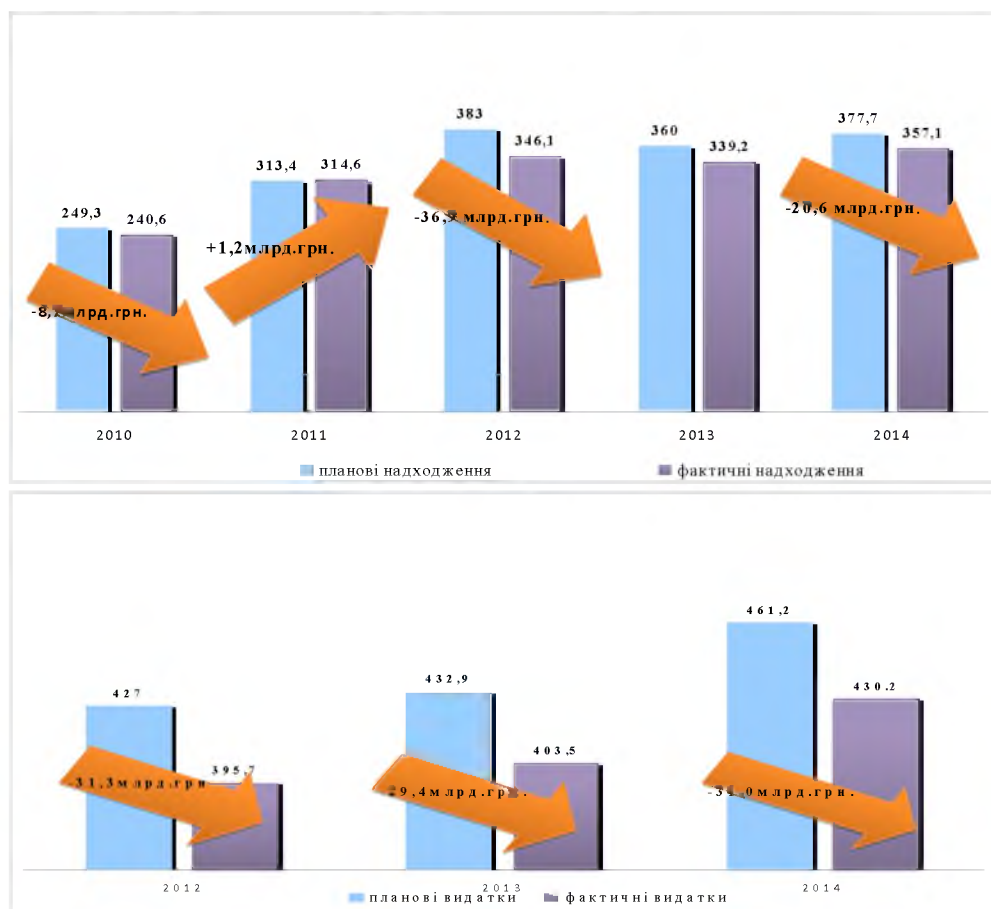
– четвертий етап (2008–2010 рр.) – використання антикризових інструментів бюджетного регулювання, збільшення державного фінансування структурних проєктів та програм сталого розвитку, активізація потенціалу державних боргових зобов'язань, посилення стимулюючої складової частини міжбюджетного регулювання, збільшення інвестиційної складової місцевих бюджетів, зокрема, шляхом збільшення кількості джерел надходжень до бюджету розвитку підвищення фінансової спроможності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових дохідних джерел, запровадження державного кредитування проєктів розвитку на рівні 14% усіх видатків державного бюджету;

– п'ятий етап (2011–2013 рр.) – поглиблення реформи міжбюджетних відносин, запровадження механізму середньострокового бюджетного прогнозування на всіх етапах бюджетного процесу, державних гарантій в обсязі не більш як 1% ВВП для реалізації виключно інвестиційних та інноваційних проєктів; збільшення частки інвестиційних витрат зведеного бюджету на рівні не менш як 5% ВВП; збільшення державних запозичень до загального фонду державного бюджету в межах обсягів погашення державного боргу переважно шляхом здійснення внутрішніх запозичень, запровадження механізму фінансового забезпечення соціальних послуг, вдосконалення бюджетного механізму управління науковою та науково-технічною діяльністю шляхом оптимізації системи бюджетних наукових установ за результатами оцінки ефективності їхньої діяльності та формування державного замовлення у цій сфері відповідно до сучасних вимог інноваційного розвитку економіки;

– шостий етап (з 2014 р. по даний час) – збільшення видатків на національну безпеку (розвиток озброєння та військової техніки на основі стандартів НАТО), скорочення боргового навантаження на економіку, забезпечення легалізації тіньової заробітної плати та зайнятості, підвищення якості та ефективності здійснення видатків розвитку бюджету шляхом спрямування на реалізацію інвестиційних проєктів з

урахуванням результатів оцінки їх економічної ефективності, посилення відкритості та прозорості публічних фінансів шляхом оприлюднення головними розпорядниками бюджетних коштів інформації про стратегічні цілі та досягнуті результати, посилення обґрунтованості видатків державного бюджету за принципом «від першої гривні», запровадження бюджетних правил щодо виключних випадків внесення змін до Державного бюджету України протягом року, запровадження державного стратегічного планування як передумови для забезпечення переходу на середньострокове бюджетне планування, децентралізація управління бюджетними коштами та підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування, використання державних гарантій у фінансуванні інвестиційних проектів; збільшення донорської допомоги у відновленні інфраструктури територій антитерористичної операції.

Незважаючи на низку позитивних трансформацій у сфері реалізації бюджетної політики, динаміка планових та фактичних доходів та видатків Державного бюджету України (рис. 1) залишалася впродовж 2010–2014 рр. негативною.

Рис. 1. Співвідношення планових і фактичних надходжень та видатків Державного бюджету України

* з урахуванням відшкодування ПДВ за рахунок емісій державних облігацій на суму 16,4 млрд. грн.;

** з урахуванням відшкодування ПДВ за рахунок емісій державних облігацій на суму 6,9 млрд. грн.;

Примітка. Побудовано на основі інформації Міністерства фінансів України [7].

Якщо аналізувати виконання доходів та видатків Державного бюджету України у 2015 р., то практично за всіма показниками, за винятком податку на додану вартість, спостерігається зростання фактичних надходжень порівняно з плановими. І в самій структурі надходжень до Державного бюджету України спостерігається позитивна динаміка за винятком податку на прибуток підприємств. Так, загальна сума доходів зведеного бюджету України за січень-серпень 2015 р. становила 411,7 млрд. грн., що на 116,0 млрд. грн., або на 39,2% більше, ніж за аналогічний період минулого року [7]. Це мало б засвідчувати реалістичність прогнозних розрахунків при складанні державного бюджету і про певну стабілізацію у розвитку національної економіки. Однак така позитивна динаміка є відносною, оскільки офіційний рівень інфляції в цей період становив 49,6%.

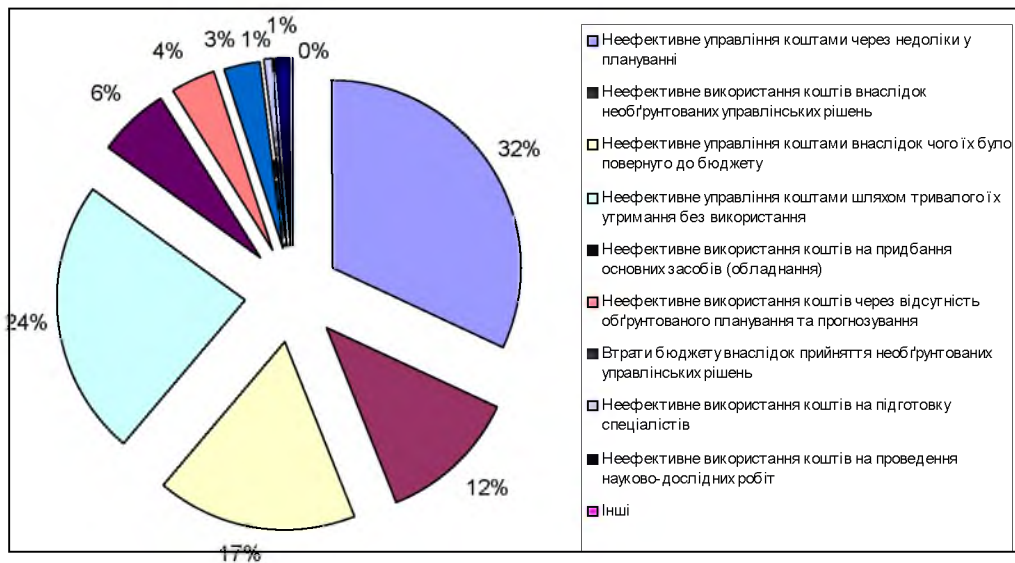
Для посилення впливу бюджетної політики на збалансований розвиток національної економіки в 2016 р. поступово запроваджується ряд бюджетних інновацій щодо встановлення бюджетних правил, введення бюджетного мораторію, рефінансування зовнішнього боргу, проведення активних операцій з державним боргом з вільними коштами на єдиному казначейському рахунку, кредитування проектів інвестиційного характеру, що мають загальнодержавне значення (5% доходів загального фонду), надання державних (місцевих) гарантій для реалізації інвестиційних, інноваційних, національних та інших проектів розвитку за договорами, укладеними з іноземними державами, банками і міжнародними фінансовими організаціями на бюджетний період не більш ніж 5% доходів загального фонду державного бюджету має загалом сприяти посиленню ролі бюджетної політики в стимулюванні інвестиційного попиту і забезпечувати динамічний розвиток національної економіки.

Однак на практиці реалізація цих інновацій зіштовхується з низкою організаційних і правових проблем, які потребують вирішення на інституційному рівні.

1. Створення системи управління ризиками державного боргу з метою запобігання піковим навантаженням на державний бюджет неможливе без розробки програми скорочення боргового навантаження на економіку та управління боргом, розробки методики управління фінансовими ризиками, що дасть змогу зменшити виплати, пов'язані з обслуговуванням державного боргу в найближчі роки.

2. Запровадження бюджетних правил і мораторію на прийняття змін протягом бюджетного періоду за умови відсутності результативного бюджетного прогнозування (щорічно втрачається близько 30% бюджетних коштів через неефективне планування та 14% – через неефективне прийняття управлінських рішень (рис. 2), фінансової нестабільності, існуючих загроз територіальній цілісності не сприятимуть цілісності й стабільності бюджетного процесу і вимагатимуть внесення відповідних коригувань показників держбюджету у випадках виникнення невідкладних завдань, які потребуватимуть відповідного бюджетного фінансування.

3. Підвищення фінансового потенціалу адміністративно-територіальних утворень потребує зв'язаного трансмісійного ланцюга в декларуванні цілей та реального організаційно-правового супроводу для їх реалізації. Так, проведення реформи місцевого самоврядування передбачає реорганізацію місцевих держадміністрацій в органи префектурного типу, які не передбачені Конституцією України і чинним законодавством, в той час як законодавство в сфері бюджету та децентралізації управління уже опирається на існування таких інститутів. Трансфертна підтримка регіонів, а також їхня участь у конкурсі інвестиційних проектів обмежується показниками, які не повною мірою враховують можливості збалансованого розвитку.

Рис. 2. Структура порушень, виявлених за результатами аудиту ефективності використання бюджетних коштів у 2014 р.

Примітка. Побудовано на основі даних Рахункової палати України [8].

4. Деклароване утримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету в межах 3% ВВП не прив'язане до жодного макроекономічного параметру, а між тим, цей дефіцит має бути спричинений виключно зростанням саме державних інвестицій в структурні пріоритети, які підсилюватимуть мультиплікативні ефекти державного втручання.

При визначенні напрямів бюджетної політики вкрай важливо враховувати реальну та бажану макроекономічну кон'юнктуру. В діючій практиці Міністерство фінансів України відштовхується від мінімальних прогнозних макроекономічних показників, які за параметричними характеристиками не взаємоузгоджені. Зокрема, на 2016 р. це номінальний ВВП (2 106,1 млрд. грн.); реальний ВВП (темпи зростання 102%); індекс споживчих цін (109%); індекс цін виробників (112%); рівень безробіття населення віком 15–70 років (9,9%); обмінний курс гривні до долара США (22,5 грн.) [5].

Якщо держава декларує зростання ВВП на 2% й одночасно рівень безробіття (9,9%), то це за законом Оукена означає втрату ВВП принаймні на 11%¹, а не його зростання. Більш того, щоб забезпечувати збалансованість та стійкість бюджетної системи, необхідно при визначенні основних напрямів бюджетної політики опиратися на макроекономічні індикатори збалансованого розвитку, які змодельовані відповідно до методики "Six-Pack" та алгоритму визначення макроекономічних дисбалансів (Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP)), яка використовується в ЄС з 2011 р. [9].

Перелік показників, які обрані для Scoreboard (таблиці/панелі індикаторів), було сформовано з огляду на чотири принципи:

- по-перше, вибір показників фокусується на основних макроекономічних диспропорціях і втратах конкурентоспроможності;
- по-друге, показники та порогові значення в таблиці обираються таким чином,

¹ Закон Оукена: відхилень безробіття від свого природного рівня (5,5%) у бік збільшення на 1% веде до скорочення ВВП на 2,5%.

щоб забезпечити надійні сигнали стосовно потенційних дисбалансів і втрат конкурентоспроможності вже на ранній стадії їх виникнення;

– по-третє, кількість показників, їх вибір та перетворення мають бути максимально простими і легко відтворюватися третіми особами, а статистичні дані – бути доступними;

– по-четверте, індикатори мають бути побудовані на даних високої статистичної якості і забезпечувати порівнюваність для різних країн.

Визначення граничних значень проводилося на основі аналізу верхніх та нижніх кватилів розподілу значень показників і відповідно до результатів існуючих емпіричних досліджень.

Граничними межами змін індикаторів прийняті такі [9]: сальдо рахунку поточних операцій: $-4/+6\%$; чиста інвестиційна позиція: -35% ; реальний обмінний курс (REER): $\pm 5\%$ (та $\pm 11\%$ для країн, що не входять до зони євро); ринкова частка експорту країни: -6% ; індекс номінальної вартості одиниці праці (ULC): $+9\%$ (та $+12\%$ для країн, що не входять до зони євро); реальний індекс цін житлової нерухомості: $+6\%$; кредит приватному сектору: $+15\%$; борг приватного сектору: 160% ; борг сектору загального державного управління: 60% ; рівень безробіття: $+10\%$; обсяг сукупних зобов'язань фінансового сектору: $16,5\%$.

Використання цих індикаторів як відправних сприятиме реалізації моделі сталого розвитку національної економіки і забезпечить параметри її фінансової безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Щоб бюджетна політика мала стимулюючий характер, доцільно її модернізацію проводити за такими напрямками.

По-перше, необхідно прийняти бюджетну доктрину, яка стане основою бюджетного процесу й орієнтуватиметься на модель конкурентного розвитку національної економіки. В цій доктрині основний акцент потрібно робити на: середньостроковому прогнозуванні, на макроекономічних індикаторах збалансованого розвитку національної економіки, розширенні бази оподаткування, заходах ефективного управління видатками, які мають перспективний характер у частині планування, моніторингу та контролю за їх виконанням. Ці заходи мають відповідати векторам сталого розвитку національної економіки.

По-друге, у формуванні засадничих принципів реалізації бюджетної політики необхідно виходити із принципу планування видаткових потреб щодо розвитку інноваційної економіки, наукоємних та інноваційних технологій, що відповідають галузям п'ятого і шостого технологічних укладів, а після того проводити збалансування дохідної і витратної частин. Необхідно сконцентрувати увагу передусім на зміцненні фінансів суб'єктів господарювання та домашніх господарств, а також забезпеченні відповідності державної підтримки нормам і принципам ЄС.

По-третє, в реалізації інструментарію бюджетного регулювання передбачити запровадження грантової форми міжбюджетних трансфертів, системи співкредитування та державного гарантування, яка б стимулювала адміністративно-територіальні утворення до активнішої реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. Таке фінансування має опиратися на рівень економічного розвитку регіонів, рівень безробіття й обов'язково відповідати моделі сталого розвитку національної економіки, оскільки діюча модель відбору проектів регіонального розвитку для державного фінансування передусім враховує площу територій та кількість населення, яке на ній проживає.

Слід також зазначити, що можливості, які існують у забезпеченні використання вищенаведених напрямів, є цілком достатніми для забезпечення збалансованого

розвитку національної економіки. Перспективи подальших досліджень мають бути зосереджені на розробці бюджетної доктрини та посиленні мультиплікативних ефектів реалізації бюджетної політики.

Література

1. Про Основні напрями бюджетної політики 2000 р. (Бюджетна резолюція) / Постанова Верховної Ради України від 1 липня 1999 року № 795-XIV
2. Про Основні напрями бюджетної політики 2011 р. / Постанова КМУ від 4 червня 2010 року № 2318-VI.
3. Про Основні напрями бюджетної політики 2012 р. / Постанова Верховної Ради України від 13 травня 2011 року № 3358-VI.
4. Про Основні напрями бюджетної політики 2013 р. / Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2012 року № 4824-VI.
5. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2016 рік / Розпорядження КМУ від 31 березня 2015 р. № 314-р.
6. Лисяк Л. В. Реформування бюджетної системи в Україні: стан та перспективи / Л. В. Лисяк // Наукові записки. – 2011. – 4(37). – С. 14–21.
7. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Documents%20and%20Settings/Admin/Mou%20документи/Downloads/ZBU_8%20міс_2015%20рік%20Sayt%20MFU%2025.09.2015_last.pdf.
8. Звіт Рахункової палати за 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748714/Zvit_RP_2015.pdf.
9. The Macroeconomic Imbalance Procedur [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Macroeconomic_Imbalance_Procedure.
10. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання : моногр. / І. В. Запатріна. – К. : Ін-ст соц.-екон. стратегій, 2007. – 528 с.
11. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень : моногр. / С. І. Юрій, В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко та ін. ; [за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина]. – К. : Кондор, 2012. – 376 с.

References

1. Pro Osnovni naprjamy bjudzhetnoji polityky 2000 r. (Bjudzhetna rezoljucija) vid 1 lypnja 1999 roku N 795-XIV [The 2000 budget policy guidelines (Budget resolution) of 1.07.1999 N 795-XIV] (1999) Postanova Verkhovnoji Rady Ukrajinjy– Verhovna Rada act [in Ukrainian].
2. Pro Osnovni naprjamy bjudzhetnoji polityky 2011 r. vid 4 chervnja 2010 roku № 2318-VI [The 2011 budget policy guidelines of 4.06.2010 № 2318-VI] (2010) Postanova KМУ – Cabinet of Ministers of Ukraine act [in Ukrainian].
3. Pro Osnovni naprjamy bjudzhetnoji polityky 2012 r. vid 13 travnja 2011 roku N 3358-VI [The 2012 budget policy guidelines of 13.05.2011 N 3358-VI] (2011) Postanova Verkhovnoji Rady Ukrajinjy– Verhovna Rada act [in Ukrainian].
4. Pro Osnovni naprjamy bjudzhetnoji polityky 2013 r vid 22 travnja 2012 roku № 4824-VI [The 2013 budget policy guidelines of 22.05.2012] (2012) Postanova Verkhovnoji Rady Ukrajinjy – Verhovna Rada act [in Ukrainian].
5. Rozporjadzhennja KМУ “Pro skhvalennja proektu Osnovnykh naprjamiv bjudzhetnoji polityky na 2016 rik vid 31 bereznja 2015 r. № 314-r” [The 2016 budget policy

- guidelines bill approval of 31.03.2015 № 314-r] (2015) Rozporjadzhennja KМУ – Cabinet of Ministers of Ukraine act [in Ukrainian].*
6. Lysjak L.V. (2011). *Reformuvannja bjudzhetnoji systemy v Ukrajinі: stan ta perspektyvy [Budget system reform in Ukraine: status and perspectives]. Naukovi zapysky – Scientific notes, 4(37), 14-21[in Ukrainian].*
  7. *Zvit rakhunkovoji palaty (2015), Zvit rakhunkovoji palaty Za 2015 Rik [2015 Accounting Chamber report] available at: – [Elektronnyj resurs]: Rezhym dostupu: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748714/Zvit_RP_2015.pdf [in Ukrainian].*
  8. *Oficynuy veb-sajt Mnssterstva finansiv Ukraynu: Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/Downloads/ZBU_8%20mic_2015%20rik%20Sayt%20MFU%2025.09.2015_last.pdf*
  9. *The Macroeconomic Imbalance Procedur: available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Macroeconomic_Imbalance_Procedure*
  10. *Zapatrina I.V.(2007). Bjudzhetnyj mekhanizm ekonomichnogho zrostannja[Budget mechanism of economic growth]. Kyiv:KSESI [in Ukrainian].*
  11. *Jurij S.I., Dem'janyshyn V.Gh., Kyrylenko O.P (2012). Rozvytok bjudzhetnogho procesu v umovakh ekonomichnykh peretvorenj [Budget process development under economic transformation]. Kyiv: Vydavnytvo Kondor [in Ukrainian].*

Редакція отримала матеріал 22 березня 2016 р.